

VE NE MÖTTEKOJAD EDENDAVAD LÄÄNES KREMLI HUVE

Vene mõttekojad toetavad Kremli välispoliitika väljatöötamisel ja aitavad ellu viia Lääne-vastast mõjutustegevust.

Teadlastelt eeldatakse Kremli kursi järgimist ja propageerimist; teisitimõtlejad kaotavad töö.

Kuna Venemaa ametlikud kontaktid Läänega on pärsitud, on kasvanud teadlaste roll varidiplomaatias – neid kasutatakse diskreetse suhtluskanalina Lääne diplomaatide ja mõttekodalastega.

Välispoliitikale keskenduvad ja väliselt Läänes tegutsevatega sarnaneda püüdvad mõttekojad loodi Venemaal 1990ndatel peamiselt Nõukogude riiklike uurimisinstituutide baasil. Kui demokraatlikes riikides tegutsevad mõttekojad selleks, et juhtida ühiskonna tähelepanu olulistele probleemidele ning anda poliitikakujundajatele sõltumatut ekspertnõu, siis Venemaal on uurimisinstituudid alati olnud riigiaparaadile allutatud. Ukraina-vastase agressiooni kontekstis on see trend süvenenud ja neist on saanud tööriist, mis täidab „ebasõbraliku“ Lääne suunal Kremli ja eriteenistuste suuniseid.

Venemaal ei eksisteeri Lääne mõistes iseseisvaid mõttekodasid, millel on intellektuaalne autonoomia ning välispoliitika küsimustes arvestatav kaal avaliku arvamuse või poliitiliste valikute kujundamisel. Kõikidel Venemaa sellelaadsetel kehanditel – nii riigi rahastusega teadusasutustel kui ka suurfirmade annetustest sõltuvatel eramõttekodadel – on päitsed peas ning teadlastelt eeldatakse kirjutistes, sõnavõttudes ja ka otsesuhtluses Lääne kolleegidega Kremli välispoliitilise kursi järgimist ja propageerimist. Üksikud „valesti“ mõtlejad, kes on julgenud ametlikku poliitikat kasvõi pehmelt kritiseerida, on avalikult hukka mõistetud ja oma töö kaotanud. Ülejäänud on kas Venemaalt lahkunud, üritanud olukorraga kohaneda (loe: leppinud suukorvistamisega) või võtnud omaks varasemast palju jäigema Kremli-meelse joone.

Eksperdid aitavad Putini välispoliitilisi samme Venemaa elanikele õigustada.

Kuigi otsest mõju võimuladviku strateegilise suuna kujundamisele Vene mõttekodadel ei ole, on neil otsustusprotsessis siiski märkimisväärne tugifunktsioon. Neil on põhjalikud taustateadmised oma huviorbiidis olevate riikide ja teemade kohta, mistõttu kaasatakse neid Venemaa välispoliitika ja varjatud mõjutustegevuse plaanide väljatöötamisse. Eksperdid aitavad otsustajatel genereerida uusi ideid ning Vene siseauditooriumile põhjendada (loe: õigustada) Putini välispoliitilisi samme.

Mõttekojad saavad enamiku tellimusi riigiasutustelt ette pikemaks perioodiks, näiteks loetelu klienti huvitavatest teemadest lähimaks poolaastaks, aastaks jne. Esineb ka lühikese etteteatamisega *ad hoc*-tellimusi ja ka seda, et mõttekoda pakub proaktiivselt ise oma toodangut. Teadusasutused peavad kliendi tähelepanu nimel konkureerima eriteenistuste ja teiste riigiasutuste sisendiga, mis on otsustusprotsessis sageli suurema kaaluga.

KREML SAADAB TAHTLIKULT VALESIGNAALE

Viimasel kolmel aastal on eelmainitule lisandunud kasvav varidiplomaatia roll. Kuna Venemaa ametlikud kontaktid „ebasõbralike“ riikide esindajatega on seiskunud, kasutavad Kreml ja eriteenistused valitud Vene eksperte diskreetseks suhtluseks Lääne diplomaatide ja mõjukate mõttekodalaistega. Vene mõttekodalaiste kaudu on Kreml teadlikult saatnud valesignaale lääneriikide otsustajatele, justkui oleks Putin valmis mingiteks järeleandmisteks Ukrainas või siis vastupidi – meelega on ähvardatud peatse tuumaeskalatsiooniga, kui Lääs Ukrainale liiga tugevat abi osutab. Tuumaretootrikaga loodab Venemaa väga tõenäoliselt tekitada Lääne ekspertide toel poliitikakujundajate seas eskalatsioonihirmu.

Samuti koguvad Kreml ja Vene eriteenistused mõttekodalaiste kaudu väärtuslikku infot Lääne poliitikakujundajate ja arvamusiidrite seas levivate meeleolude kohta, näiteks mis on nn punased jooned, kui suur on sõjaväsimus ja mis tingimustel ollakse valmis dialoogiks. Usalduslikus õhkkonnas Lääne partnerilt saadud hinnangud edastatakse pärast kohtumisi Presidendi Administratsiooni ja eriteenistustele, kus nende abil valmistatakse ette juba uusi aktiivmeetmeid.

Nii nagu teiste varjatud mõjutustegevuse instrumentidega, aitab nende efektiivsust pärssida teadlikkus sellest, kuidas Venemaa neid rakendab ja mis eesmärged soovib nende toel saavutada.

Kaaluda tasuks ka Vene uurimisinstituutide tegutsemisvabaduse piiramist Läänes. Kuidas erinevad Kremli või eriteenistuste jutupunkte näiliselt sõltumatute ekspertiidena Lääne kontaktidele esitavad Vene mõttekodalaist näiteks Vene riikliku meedia kõneisikutest? Mõlema märksõnadeks on Lääne sõnavabaduse kuritarvitamine ja desinformatsiooni levitamine. Riigimeedia puhul on lääneriigid Vene väljaannetest tulenevast julgeolekuohust õnneks paljuski juba aru saanud ja seda sanktsioonidega märkimisväärselt piiranud.

OLULISEMAD VENE MÖTTEKOJAD VÄLISPOLIITIKA TEEMADEL

Venemaa välis- ja julgeolekupoliitika otsustusprotsessis mängivad Putini kõrval määravat rolli eeskätt Presidendi Administratsioon (PA), Julgeolekunõukogu aparaat (JN) ja eriteenistused. Mõjukaimateks ehk Kremli ja eriteenistustega kõige aktiivsemalt koostööd tegevateks võib pidada järgmisi mõttekodasid ja võrgustikke.

NIMI	OLULISIMAD KOOSTÖÖPARTNERID	JUHTISIKUD
 Teaduste Akadeemia (TA) Maailmamajanduse ja Rahvusvaheliste Suhete Instituut (IMEMO)	PA, JN	Aleksandr Dönkin, Fjodor Voitolovski
 TA Euroopa Instituut	PA, MID, SVR	Aleksei Gromõko
 TA Ida-uuringute Instituut	PA, JN	Alikber Alikberov, Vitali Naumkin
 TA Hiina ja Kaasaegse Aasia Instituut	PA, MID, SVR	Kirill Babajev
 TA USA ja Kanada Instituut	PA, JN, MID	Sergei Kisliitsõn, Sergei Rogov
 MGIMO Rahvusvaheliste Uuringute Instituut	PA, JN, MID	Maksim Sutškov
 Moskva Kõrgem Majanduskool	PA, JN, MID	Sergei Karaganov, Timofei Bordatšev, Vassili Kašin, Sergei Avakjants, Dmitri Trenin
 Venemaa Strateegiliste Uuringute Instituut (RISI)	PA, SVR	Mihhail Fradkov
 SRÜ Riikide Instituut	PA, JN, FSB	Konstantin Zatulin
 Välis- ja Kaitsepolitika Nõukogu (SVOP)	PA, MID	Fjodor Lukjanov
 Venemaa Rahvusvaheliste Asjade Nõukogu	PA, MID	Igor Ivanov, Ivan Timofejev, Andrei Kortunov

MID - Venemaa välisministeerium
SVR - Venemaa välisluure